

ΕΡΓΑΣΙΑ: Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Αναγκαία προϋπόθεση για την εφαρμογή των κανόνων δικαίου συνιστά σε πρώτο επίπεδο η ερμηνεία τους προκειμένου να διακριβωθεί το ακριβές περιεχόμενό τους. Επομένως και στην περίπτωση του άρθρου 37 παρ. 1 του Συντάγματος που ορίζεται ότι «ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει τον Πρωθυπουργό και, με πρότασή του, διορίζει και παύει τα λοιπά μέλη της κυβέρνησης και τους Υφυπουργούς», είναι επιτακτική η ερμηνεία του περιεχομένου του άρθρου, προκειμένου να διερευνηθεί εάν η «πρόταση» του Πρωθυπουργού σημαίνει απλώς την υποβολή γνώμης ή αντίθετα είναι δεσμευτική. Προσεγγίζοντας την ουσία του περιεχομένου του εν λόγω άρθρου βάσει των κοινών ερμηνευτικών μεθόδων, ήτοι της γραμματικής, της συστηματικής και της ιστορικής καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η πρόταση του Πρωθυπουργού προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για το διορισμό των μελών της Κυβέρνησης και των Υφυπουργών, είναι δεσμευτική.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ

In the first instance, the interpretation of legal rules, so that their precise content is verified, is a necessary condition for their enforcement. Consequently and in the case of article of 37 par. 1 of Constitution, which provides that: "the Chairman of Democracy names the Prime Minister and, with his proposal, names and ceases the rest members of government and the Undersecretaries", the interpretation of content of the article, so that to be investigated if the "proposal of" Prime Minister means simply the submission of the opinion or on the contrary the binding of it, is imperative. Approaching the essence of the content of article in question on the basis of common explanatory methods i.e. grammar, systematic and historical, we conclude that that the proposal of Prime Minister to the Chairman of Democracy for the nomination of members of Government and Undersecretaries, is binding.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Νομικής, Τομέας Δημοσίου Δικαίου
Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Δημοσίου Δικαίου
Μάθημα «Συνταγματικό Δίκαιο», 2003-2004
Υπεύθυνος Διδάσκων Καθηγητής: Ανδρέας Δημητρόπουλος

Η ερμηνεία του άρθρου 37 παρ.1 του Συντάγματος.

Θέμα: Η ερμηνεία του δικαίου.

Κωνσταντίνα Τρομπούκη

Αθήνα, 29.01.2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I) ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ. 4

II) ΝΟΜΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ. 4

III) ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 37 ΠΑΡ.1 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ. 4

A) Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 37 ΠΑΡ.1 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ. 4

B) Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 37 ΠΑΡ.1 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ. 6

Γ) Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 37 ΠΑΡ.1 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ. 7

IV) ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ. 7

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 37 ΠΑΡ.1 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ.

I) Γενική Εισαγωγή.

Αναγκαία προϋπόθεση για την ορθή εφαρμογή των κανόνων δικαίου συνιστά σε πρώτο επίπεδο η ανεύρεση του αληθινού νοήματός τους. Το δύσκολο αυτό έργο καλείται να εκπληρώσει η ερμηνεία του δικαίου, η οποία αποβλέπει στην εξακρίβωση του πραγματικού περιεχομένου των κανόνων δικαίου. Οι μέθοδοι ερμηνείας που χρησιμοποιούνται για το ανωτέρω έργο είναι η γραμματολογική, η συστηματική, η ιστορική, η λογική, και η τελλολογική μέθοδος. Ιδιάζουσα αξία έχει η ερμηνεία του Συντάγματος λόγω των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζει. Ειδικότερα, η τυπική του υπεροχή, η συνοπτική λεκτική διατύπωσή του και ο πολιτικός του χαρακτήρας λαμβάνονται υπόψη από τον ερμηνευτή σε μία προσπάθεια ερμηνευτικής προσέγγισης ενός συνταγματικού κανόνα δικαίου.

II) Νομικό ζήτημα.

Σύμφωνα με τα προλεγόμενα, επιχειρείται εν προκειμένω η ερμηνεία του άρθρου 37 παρ.1 του Συντάγματος. Το άρθρο 37 παρ.1 ορίζει ότι: «Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει τον Πρωθυπουργό και, με πρότασή του, διορίζει και παύει τα λοιπά μέλη της Κυβέρνησης και τους Υφυπουργούς». Η ανεύρεση του αληθινού νοήματος του εν λόγω άρθρου επιδιώκεται με τις κοινές ερμηνευτικές μεθόδους.

III) Ερμηνεία του άρθρου 37 παρ.1 του Συντάγματος.

α) Η ερμηνεία του άρθρου 37 παρ.1 του Συντάγματος βάσει της γραμματολογικής μεθόδου.

Με την γραμματολογική ερμηνεία επιδιώκεται η διαπίστωση του αληθινού νοήματος της κρινόμενης διάταξης από την λεκτική διατύπωσή της, από το «γράμμα» του νόμου, όπως συνηθίζεται να λέγεται. Το περιεχόμενο των λέξεων, με τις οποίες διατυπώνεται ένας κανόνας δικαίου, και οι γλωσσικές εκφράσεις αποδίδουν το νόημα του κανόνα δικαίου.

Η γραμματολογική ερμηνεία του άρθρου 37 παρ.1 του Συντ. εντοπίζεται και επικεντρώνεται στην ερμηνεία του νομικού τεχνικού όρου (*terminus technicus*) «πρόταση». Το εν λόγω άρθρο προβλέπει τον διορισμό των μελών της Κυβέρνησης και των Υφυπουργών, μετά από πρόταση του Πρωθυπουργού, από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Η λέξη «πρόταση» σημαίνει υποβολή γνώμης. Το ζήτημα που αναφύεται εν προκειμένω έγκειται στην δεσμευτικότητα ή μη δεσμευτικότητα της πρότασης, που υποβάλλει ο Πρωθυπουργός, για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Υποχρεούται με άλλα λόγια να ακολουθήσει ο Αρχηγός του Κράτους την πρόταση του Πρωθυπουργού ή δύναται να αποκλίνει από αυτήν?

Ο όρος «πρόταση» στο διοικητικό δίκαιο αποτελεί έκφραση της γνωμοδοτικής αρμοδιότητας, η οποία εκφράζεται επιπρόσθετα με «γνώμη», «απλή» ή «σύμφωνη». «Απλή» είναι η γνώμη του γνωμοδοτικού οργάνου όταν το όργανο που έχει την αποφασιστική αρμοδιότητα δεν δεσμεύεται από αυτήν, αλλά μπορεί να αποφασίσει και διαφορετικά. «Σύμφωνη» είναι η γνώμη του γνωμοδοτικού οργάνου όταν δεσμεύει το όργανο που αποφασίζει. Έχει ωστόσο δυνατότητα να μην εκδώσει τη διοικητική πράξη, όταν ενεργεί στο πλαίσιο της διακριτικής ευχέρειας. Ο ορισμός της «πρότασης» είναι ίδιος με εκείνον της «σύμφωνης γνώμης» με την σημαντική

διαφοροποίηση, ότι η «πρόταση» υποβάλλεται με πρωτοβουλία του γνωμοδοτικού οργάνου.

Από τα προεκτεθέντα, συνάγεται το συμπέρασμα, ότι σε περίπτωση που ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει διακριτική ευχέρεια δύναται να μην εκδώσει την πράξη διορισμού των μελών της Κυβέρνησης και των Υφυπουργών. Αντίθετα, σε περίπτωση δέσμιας αρμοδιότητας υποχρεούται να εκδώσει την ανωτέρω πράξη. Λαμβανομένων υπόψη των προαναφερθέντων, γίνεται ευχερώς αντιληπτό, ότι η γραμματική ερμηνεία του άρθρου 37 παρ.1 του Συντ. δεν κρίνεται επαρκής, προκειμένου να εξακριβωθεί το ακριβές νόημα της ανωτέρω διάταξης. Το ερώτημα σχετικά με την δεσμευτικότητα ή μη δεσμευτικότητα της πρότασης του Πρωθυπουργού εξακολουθεί να υφίσταται, εφόσον δεν συνάγεται από την γραμματική προσέγγιση του εν λόγω άρθρου η φύση της αρμοδιότητας του Προέδρου της Δημοκρατίας, αν πρόκειται δηλαδή για δέσμια αρμοδιότητα ή για διακριτική ευχέρεια.

Για την άρση του προβληματισμού και των αμφιβολιών, απαραίτητη είναι η συμβολή της συστηματικής ερμηνείας.

β) Η ερμηνεία του άρθρου 37 παρ.1 του Συντάγματος βάσει της συστηματικής ερμηνείας.

Με την συστηματική ερμηνεία ερευνάται το νόημα της νομικής διάταξης με βάση την τοποθέτησή της σ' ένα ευρύτερο σύστημα δικαίου, στο οποίο αναφέρεται. Ένας κανόνας δικαίου δεν είναι σχεδόν ποτέ αυτόνομος, αποτελεί τμήμα της έννομης τάξης και πρέπει να εναρμονίζεται προς αυτή. Η ένταξη μιας νομικής διάταξης στο ευρύτερο πλαίσιο των συγγενών διατάξεων κρίνεται απαραίτητη προϋπόθεση για την ορθή ερμηνεία αυτής.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η ορθή ερμηνεία του όρου «πρόταση» στο άρθρο 37 παρ.1 του Συντ. προκύπτει από την συσχέτιση του άρθρου αυτού με τα άρθρα 81 παρ.1 εδ.α', 82 παρ.2 και 84 παρ.1 εδ.α' του Συντ.. Το άρθρο 81 παρ.1 εδ.α' ορίζει ότι: «Την Κυβέρνηση αποτελεί το Υπουργικό Συμβούλιο που απαρτίζεται από τον Πρωθυπουργό και τους Υπουργούς». Διαπιστώνεται στο άρθρο αυτό η λειτουργική αυτοτέλεια του Πρωθυπουργού, ο οποίος σύμφωνα με το άρθρο 82 παρ.2 εξασφαλίζει την ενότητα της Κυβέρνησης και κατευθύνει τις ενέργειες της, καθώς και των δημοσίων γενικά υπηρεσιών για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής στο πλαίσιο των νόμων. Γίνεται συνακόλουθα αντιληπτή η έξαρση και θεσμική ενδυνάμωση του ρόλου του Πρωθυπουργού, δεδομένου ότι ο ίδιος καλείται να εξασφαλίζει την ενότητα της Κυβέρνησης και να κατευθύνει τις ενέργειές της. Οι δύο αυτές αποκλειστικές αρμοδιότητες, ωστόσο, δεν εκπληρώνονται σε περίπτωση που η «πρόταση» του Πρωθυπουργού για τον διορισμό των μελών της Κυβέρνησης και των Υφυπουργών είναι απλώς συμβουλευτική για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Από τα ανωτέρω προκύπτει, ότι η «πρόταση» του Πρωθυπουργού είναι δεσμευτική. Προς ενίσχυση της θέσεως αυτής, αξίζει να υπομνηστεί το άρθρο 84 παρ.1 εδ.α' του Συντ., στο οποίο προβλέπεται, ότι η Κυβέρνηση οφείλει να έχει την εμπιστοσύνη της Βουλής. Καθιερώνεται κατ'επέκταση το κοινοβουλευτικό σύστημα, σύμφωνα με το οποίο η Κυβέρνηση υποχρεούται να περιβάλλεται την εμπιστοσύνη του Κοινοβουλίου και να παραιτείται σε περίπτωση αποδοκιμασίας από αυτό.

Τεκμαίρεται λοιπόν, ότι η Κυβέρνηση εξαρτάται από την εμπιστοσύνη της Βουλής και όχι από την εμπιστοσύνη του Αρχηγού του Κράτους. Η «πρόταση» επομένως του Πρωθυπουργού είναι δεσμευτική.

γ) Η ερμηνεία του άρθρου 37 παρ.1 του Συντάγματος βάσει της ιστορικής ερμηνείας. Με την συνδρομή της ιστορικής ερμηνείας ερευνάται η εξέλιξη του νομικού φαινομένου σε διάφορες χρονικές περιόδους. Ερευνάται επίσης ο σκοπός του

νομοθέτη μέσα από τις ιστορικές συνθήκες και συγκυρίες, που επικρατούσαν και αποτέλεσαν την αφορμή ή αιτία για την θέσπιση ή τροποποίηση του νόμου. Η αντιμετώπιση του ρόλου του Αρχηγού του Κράτους από τα Συντάγματα της πρόσφατης ελληνικής ιστορίας έχει μέγιστη σημασία για την ερμηνεία του άρθρου 37 παρ.1, και ειδικότερα για τη ερμηνεία του όρου «πρόταση». Μια σύντομη ιστορική διαδρομή κρίνεται ιδιαίτερα διαφωτιστική. Ειδικότερα, το Σύνταγμα του 1975 προέβλεπε «αυξημένες» αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας, οι οποίες ωστόσο δεν ασκήθηκαν ποτέ μέχρι το 1986. Οι υπερεξουσίες του Προέδρου της Δημοκρατίας ήταν ο στόχος της αναθεωρητικής διαδικασίας του 1985-86. Σύμφωνα με την έκθεση της Επιτροπής Αναθεώρησης του 1985, κύρια επιδίωξη της ήταν να θεσπισθούν συνταγματικές ρυθμίσεις της πολιτικής ζωής της Χώρας, οι οποίες θα καθιστούσαν τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας γνήσιο ρυθμιστή του πολιτεύματος χωρίς την ευθύνη πολιτικών πρωτοβουλιών, που θα τον ενέπλεκαν σε παραταξιακές αντιθέσεις. Η αναθεώρηση αυτή αποσκοπούσε στον αποκλεισμό παρεμβάσεων του Αρχηγού του Κράτους, οι οποίες επέτρεπαν την ανάδειξη ανεξέλεγκτων πολιτικών ηγεσιών. Άμεση και αναπόφευκτη συνέπεια της ανωτέρω μεταβολής της νομικής πραγματικότητας ήταν η εισαγωγή ενός αμιγώς κοινοβουλευτικού συστήματος διακυβέρνησης και η μετατόπιση των υπερεξουσιών από τον Πρόεδρο στον Πρωθυπουργό. Περαιτέρω συνέπεια συνιστά ο «τυπικός» χαρακτήρας της αρμοδιότητας του Προέδρου της Δημοκρατίας να διορίζει τα μέλη της Κυβέρνησης και τους Υφυπουργούς σύμφωνα με το άρθρο 37 παρ.1 του Συντ.. Με άλλα λόγια, η «πρόταση» του Πρωθυπουργού είναι δεσμευτική, ο Αρχηγός του Κράτους είναι υποχρεωμένος να δεχτεί χωρίς αποκλίσεις και διαφοροποιήσεις την πρόταση διορισμού.

IV) Συμπέρασμα.

Η ορθή ερμηνεία του άρθρου 37 παρ.1 του Συντάγματος προκύπτει από τις παραδοσιακές μεθόδους της γραμματικής, συστηματικής και ιστορικής ερμηνείας, σύμφωνα με τις οποίες η «πρόταση» του Πρωθυπουργού προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για τον διορισμό των μελών της Κυβέρνησης και των Υφυπουργών είναι δεσμευτική.